

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA



ANUL VI

Nr. 41

11

OCTOMVRIE

1925

În acest număr: *Supremul razim: Armata de Octavian Goga: Gărgăriță, poezie de D. Ciurezu; Minciuna în istorie de Gh. Tulbure; Zâmbetul roșu de V. Russu Șirianu; Organizarea proprietăților de Ion Iacob; Amintiri din temniță de Septimiu Popa; Opoziția unită în Basarabia de D. Iov; Documente de Alexandru Hodoș; Săptămâna politică: Reincepe târguiala; Deschiderea Parlamentului de Ion Ballint; Gazeta rimată: Pertractări de toamnă de Onisifor Frunzăverde; Insemnări: Cei doi șefi; Inapoi; Expoziția românească dela Geneva; Nu ne trebuie; Duiosie cu haz; N'ar fi rău; Cărți noi; etc., etc.*

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: PIAȚA CUZA VODĂ No. 16



Un exemplar 10 Lei

Țara Noastră



Supremul razim: Armata

Cuvintele rostite deunăzi de generalul Averescu la Craiova, pentru a sublinia importanța armatei în viața noastră de stat, au stârnit o adevărată revoltă la cunoscuții arendași de opinie publică din București. Ca loviți de-o baghetă magică, honigmanii și blumenbergii s'au sburlit deabinele. S'ar părea că spectrul Curților marțiale a fâlfâit o clipă deasupra atâtor conștiinți vinovate, preschimbând temerile lor adormite de amnestie într'o sgomotoasă chelălăială. Toți s'au pomenit că-i doare la democrație pe urma acestor declarații, și, susceptibili cum au fost totdeauna în materie de constituționalism, iluștrii gânditori ai scrisului românesc s'au înfiorat ca de obicei de grozăviile „dictaturii militare“.

Foarte bine ! Înțelegem perfect tresărirea spontană, și nu ne miră cătuși de puțin protestarea lor. În definitiv, între praful de pușcă și spiritul ofensiv al acestor reformatori n'a fost niciodată vre-o cumeetrie. Prea pronunțate impulsuri atavice i-au imunizat de asemeni slăbiciuni. Războiul recent le-a confirmat cu vârf și îndesat aptitudinile, cum am zice absolut civile, pe toată întinderea globului. La noi în țară cu deosebire au fost antimilitariști din principiu și au practicat pacifismul mulți dintre ei în tabăra nemțească. Dacă s'ar deschide catastifele dela marele stat major, cifrele ar vorbi mult mai răspicat decât timidele noastre constatări. În frenezia unirii s'au șters aceste amintiri, și la dreptul vorbind poate că e potrivit să nu mai răscolim capitolul sângelui, fiindcă generozitatea șade bine biruitorului. De-atunci însă, de pe vremea tranșeelor și până astăzi, crizele lor umanitariste se țin lanț, și de câte ori vine vorba de armată, amnestiații reintegrați în gazetărie tratează cu o legitimă oroare subiectul.

Ne dăm seama, deci, de enervarea în chestiune, și cum spuneam îi înțelegem pe toată linia. Cuviiincioși și iertători cum suntem, nu

ne-am îngăduit niciodată să le cerem ce nu ne putea acorda psihologia lor complicată. Nu le-am pretins astfel să-și puie rotativele în serviciul ideii de apărare națională, care nu se închipuie astăzi fără o forță militară bine orânduită. Le-am tolerat și ironii și batjocuri consecvente la adresa acestei instituții, și nu i-am poftit să înregistreze măcar numele grănicerilor noștri împușcați la Nistru de către bolșevici, într-o vreme când Goldstein cu greva foamei ocupa coloane întregi la ziar și rebelii dela Tatar-Bunar erau încununăți cu o aureolă de simpatie. Nu le-am cerut nimic, fiindcă i-am priceput. Suntem astfel în drept, ca în temeiul unei normale reciprocități să ne așteptăm la un dram de toleranță, atunci când se întâmplă ca la rare ocazii să se facă și din partea conducătorilor noștri mărturisiri de credință.

Dela început ținem să-i liniștim pe ipersensibili democrați: fără a se gândi, în treacăt măcar, la o suprimare a libertății cetățenești prin baionetă, generalul Averescu la Craiova când a înfățișat armata ca un factor important al guvernării de astăzi, n'a făcut decât să afirme în mod cinstit convingerile cetățenilor de baștină cu mintea în bună rânduială. Pentru această lume din țară, ori-cât s'ar trudii patrioții noștri și tovarășii lor, armata inspiră cu totul alte simțăminte. Ea nu reprezintă numai suprema garanție de păstrare a granițelor față cu dușmanul din afară, ci depozitar al energiei naționale, armata trebuie să fie și supremul izvor de autoritate față cu mișcările subversive dinăuntru. Pot să se supere cât vor amicii d-lui Honigman, noi în zile tulburi ca cele de azi nu putem vedea în armată un corp de mercenari, ci un organism viu care strânge într'un mănunchiu sentimentul colectiv al țării. Astfel fiind lucrurile, fără a căuta o clipă măcar s'o atragem în frământările politice, fără a încerca să înlocuim cu tunul sufragiul mulțimei, cum o face Trozki la Moscova, noi trebuie să ne gândim la ea ca la un razim serios pentru o viață de ordine și normalitate.

Că demagogii nu iubesc cazarma, se știe! Că la „Liga drepturilor omului” d. Costa-Foru nu ține conferințe în care să ceară sporirea armamentului nostru, e perfect adevărat. Aceasta nu va să zică însă, că spiritul public la noi nu-și dă seama de realitate. Printr'o orientare aproape instinctivă, lumea hărțuită de lozince catilinare se gândește la aparatul forței noastre militare ca la o cheazășie a guvernării pașnice și echilibrate. Mai mult! Se cercetează în mod firesc, cine dintre personalitățile de seamă trezește încredere în rândurile armatei, pentru a vedea cine poate asigura cu mai mulți sorți de isbândă funcționarea netulburată a mecanismului nostru de stat. Sunt doar atâtea exemple și sugestii nu tocmai depărtate în memoria tuturora pentru a legitima aceste preocupări. Fiți pe pace, nu invocăm nici pe Musolini, nici pe Primo de Rivera, ca să nu-i apuce frigurile pe democrații presei din Capitală. Ne gândim numai la perioada de agitație care se pornise aici de pe urma răposatului guvern Vaida, când generalul Averescu prin popularitatea lui dublată de prestigiul său în rândurile armatei a înlăturat steagul roșu de pe calea Victoriei, a potolit grevele, a stârpit germeii revoluției, și a pus ordine în țară. Lumea se întreabă cu drept cuvânt: prin ce sguiduri am fi trecut,

dacă între capul guvernului de-atunci și armată n'ar fi existat această admirabilă legătură organică, dacă așa zisa mână de fier a domnului Argetoyanu s'ar fi bălăbănit în gol fără investitura învingătorului dela Mărăști, sau dacă o soartă rea ar fi instalat în acele ore de primejdie barba dlui Nicolae Iorga sau jacheta dlui Iuliu Maniu la prezidenția Consiliului?

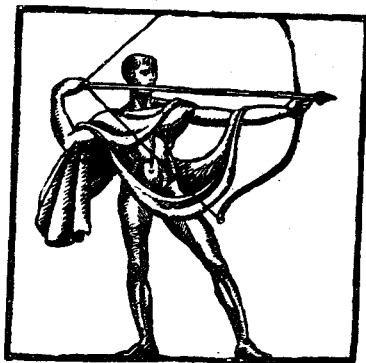
Dacă atunci a fost așa, dacă înainte cu șase ani între armată și guvern împrejurările cereau o înrudire de suflet atât de apropiată, oamenii cu judecată se întreabă de ce astăzi n'ar fi la fel? Nu cumva curentele subversive au amuțit în acest răstimp, frontierele sunt sigure, expoziturile bolșevice au intrat în pământ și șleahța demagogilor nu mai este?

Să fim iertați, — și dacă se poate să nu fim stropiți cu prea multe bale de cerneală, — pentru sinceritatea noastră, dar avem impresia, că cu fie-care zi ce trece, în haosul inform care s'a abătut pe câmpul politic relațiunea logică dintre armată și viitorul conducător al destinelor statului revine pe primul plan la toți bunii români, dornici să păstreze neștirbit patrimoniul actual.

De-aceia, mai domol cu vorbele mari aruncate la gazetă!

Generalul Averescu la Craiova n'a spus decât cuvinte blânde și măsurate, s'ar putea întâmpla într'o zi să spuie mai mult...

OCTAVIAN GOGA





GĂRGĂRIȚA

— *Incotro vei sbura
întri'acolo m'oi însura.* —

*Gărgăriță, gărgăriță,
boabă roșie 'n altiță,
gărgăriță sburătoare.
gând fugar de jată mare,
joc în palmă de copii
un'te duci? de unde vii?
Unde ți-s comorile
când pe rug mor florile?
unde-ți sunt cântecile
când se surpă luncile?
Unde îți sunt voile
când te'ngroapă ploile?*

*Vii din soare, pleci în soare,
licărire trecătoare;
năvălești printre răzoare
ochi prelungi de jată mare
duci o boabă din altiță,
gărgăriță, gărgăriță.*

*Sbori din podul palmei mele,
— isvor viu de mângâiere —
sbori în sus, sau sbori jos,
că m'așteaptă murgu'n pripor, mânios.
Sbori la deal, sau sbori la vale,
să-mi pierd urma ca năluca pe tarlate.
Solzii vântului să-i simt
cum se'nvăluia pe mine,
ca un giulgiu de argint.
— Ca o ză de-argint curat
împletită'n scăpătat,*

cu veninul blestemat
dela doi șerpi când se bat. —

De i cădea pe-un spic de grâu
să mi fac cerc pe trup din brâu,
că'nceput să ardă soare pe pârâu —
Să-mi slăbesc din chingă murgul
că m'așteaptă'n brazdă plugul.
De-i cădea pe-un piept de floare,
du-mă murgule 'n vâltoare,
să se vaite sub copite drumu-mare.
Să n'aud că'n mine gem
o genune și-un blestem. —
De-i cădea pe-un cârci de viță
sbor bulac de gărgăriță,
lasă-mi ochii să orbească pe-o altiță,
că de mic am fost ursii
să trăesc cu ce am găsit.

Gărgăriță, gărgăriță
cu catrința ta pistriță,
când cobori pe-un fir de iarbă
cin' s'apleacă, cin' te'ntreabă:
Unde ți-s comorile
când pe rugi mor florile?
unde-ți sunt cântecile
când se surpă luncile?
unde-ți sunt voile
când te'ngroapă ploile?

D. CIUREZU



Minciuna în istorie

— Noul orientări în învățământul istoriei la francezi și la nemți —

Dacă nu mă'nșel, anul trecut am citit că institutorii din Franța au pornit o acțiune foarte serioasă pentru a îndruma învățământul istoriei într'o direcție nouă. La un mare congres didactic câțiva institutorilor, în frunte cu dl Clémendot, au pus în discuție chestiunea metodei după care se confecționează și se predă istoria în școală. Cristalizând opinii și sentimente, cari erau, cum se spune, în aer, oratorii au reușit să cucerească întreg auditorul, transformându-și părerile într'o problemă scolară de cea mai palpantă actualitate.

Teza era pe cât de netedă pe atât de îndrăzneată. Învățământul istoric așa cum se practică astăzi în școale — ziceau institutorii francezi — este mai mult decât inutil. Este de condamnat, pentru că este fals și primejdios, iată pentru ce: Istoria nu este o știință sigură și riguros exactă. Cărțile de istorie de obicei sunt pline de ipoteze, de afirmații dubioase, de fapte exagerate și o mulțime de alte erori și opinii particulare, strecurate cu voie și fără voie, în lipsă de documente. Manualele de școală nu vorbesc decât de măceluri și de războaie sângeroase. Se umple capul micilor elevi cu eroisme exagerate, cu legende mincinoase, cu ani și cu nume de comandanți de oștiri, cari prădează șiucid. Oratorii aduc numeroase exemple, scoase din feliurite manuale de școală. În consecință, — zic ei, — *istoria, în felul cum se face prin tradiție, ne fiind decât o serie de minciuni, trebuie eliminată din școală.* Ori, dacă nu se poate suprima de tot, învățământul istoriei trebuie modificat radical și pus în slujba altui ideal: Idealul de pace universală, către care trebuie să tindă în mod firesc omenirea luminată. Ca prima consecință.

Instrucția la modă, bazată pe șovinismul patriotic, nu mai are ce căuta între zidurile școlii, pentru că este un toxic spiritual. Învățătorii sunt mai presus de orice ostași culturali. Pentru că omenirea să poată face progres real spre culmile civilizației ea are nevoie de muncă pașnică. În scopul acesta *războiul trebuie ucis*. În vederea acestui ideal trebuie să pregătim deacum spiritele generațiilor de mâine. *Să dispară deci ura de rasă și minciuna din istorie!*

Asfel au pus teza institutorii francezi. Congresul a primit unanim concluziile lor și a hotărât în principiu ca elevii să fie instruiți și educați mai mult în spiritul păcii. Căci ura dintre popoare și corolarul ei războiul, sunt înainte de toate dispoziții sufletești în funcție de educația, ideologia și starea de spirit a mulțimii.

Incheierea aceasta, primită cu asentimentul general, deși nu s'a transformat oficial în normă obligatorie, este totuși o probă evidentă a noilor idei și lozince, de care sunt animate spiritele în Franța cu privire la învățământul istoric. Un factor destul de important, mai ales dacă ținem socoteală, că sindicatul institutorilor, în care s'a desbătut problema numără spre 70 de mii de membrii. O astfel de asociație este un curent puternic, este o forță uriașă nu numai didactică ci chiar socială și politică

Natural, când am citit, nu m'am putut asocia fără rezerve la atitudinea și punctul de vedere al institutorilor dela Paris. Reflexiile pe care le-am făcut atunci le-am păstrat însă pentru mine.

* * *

Zilele trecute mi-a căzut în mână o dare de seamă asupra unei lucrări didactice, scrise de un profesor german: „*Völkischer Geschichtsunterricht*“. Pe românește: „*Învățământul istoriei populare*“. Este un fel de proiect de programă analitică pentru studiul istoriei datorit *d-lui Max Maurenbrecher*, un istoric cu oarecare reputație.

Vom reproduce câteva specimene din această broșură extrem de interesantă, pentru că să vedeți și d'oastră cât de originale sunt principiile pedagogice și didactice, de care sunt călăuziți bărbații de școală la Berlin și cum înțeleg dânșii să facă istoria patriei pentru micii germani de după războiu.

Îndată la primele pagini, spune dl Maurenbrecher, că pentru a trezi în elevi mândria de rasă, jocurile școlare trebuie adaptate spiritului vremii noi. Astfel, de pildă, jocul de-a „Hoști și jandarmii“ trebuie pur și simplu botezat astfel, dându-i-se numele „*Francezii și nemții*“. Restul poate să rămână intact. (pagina 19):

Povestea Cenușotcei — spune mai departe, — poate fi admirabil aplicată prin comparație la sfările actuale, spunându-se elevilor, că Germania după războiu a ajuns Cenușotca marilor națiuni europene, care își bat joc de dansa. (pag. 21). Profesorul de istorie este sfătuit la aceeași pagină să facă pe elevi să înțeleagă și să simtă cum s'a putut întâmpla că eroicul popor german s'a lăsat sedus de lași și trădători și a depus armele, pierzând astfel războiul chemat să-l

apropie de destinul său. „Aceasta pentru a deștepta în tinerele vârstare dorul viu și arzător de a repara greșala părinților.“ Germanii și austriacii să fie prezentați elevilor ca o unitate națională. (pag. 24) Monarhia austro-ungară, spune la alt capitol, a fost locuită nu numai de germani, ci și de alte popoare mai mici, în special de maghiari. *Aceștia au fost dușmani neîmpăcați ai nemților și unde au putut pretundenți au asuprit pe germanii de pe teritoriul lor.* (pag. 24).

Uniunea austro-ungară trebuie prezentată elevilor ca o soluție imposibilă. *Poporul austriac nu mai poate trăi nici odată în căsnicie cu ungerii, cari l-au urât și l-au persecutat.* (pa. 39).

Un alt capitol poartă titlul: „Trădarea împăratului Carol al Austriei“. Autorul recomandă să fie tratat cu pasiune și cât mai intuitiv. Despre împăratul Wilhem să se spună elevilor numai pe scurt, că *a fost prea moale și prea de bună credință* (pag. 31).

În clasele superioare se poate spune elevilor, ba este chiar necesar să li-se spună, că atunci când este vorba de putere nu pot avea loc soluții împăciuitoare nici chiar între națiuni surori. Din acest motiv trebuie să fim în tot momentul pregătiți de războiu. Să nu mai fim atât de naivi ca generația actuală, care a făcut războiul mondial. Pentrucă poporul german a fost absolut nevinovat și de bună credință. Nici n'a crezut că are să isbucnească războiul...

Apoi pentru a-și liniști probabil conștiința, dl. Maurenbrecher își pune însuși întrebarea: Nu cumva se va zice, că introducem politica în școală? Nu! Principalul este orgoliul de rasă și ideea de unitate națională. *Școala nu trebuie să se sperie de nimic.*

Nici chiar de ideea de a înstrăina pe copil de părinții lui, în cazul când aceștia sunt lipsiți de sentimente războinice și nu împărtășesc ideea de revanșă

„Für den Völkischen Gedanken ist der Krieg eine Selbstverständlichkeit.“ Adică pentru ideea națională războiul este un lucru de sine înțeles. (Pag. 51). „Da, trebuie să alimentăm și voim chiar să alimentăm prin școală dispoziția de război la poporul german. La clasa IV secundară lecțiile de istorie să fie străbătute de ideea conducătoare, că unica formă de stat cu care poporul german se poate împăca și în care va putea trăi mulțumit este *monarhia militară*, strâns unită, absolutistă și atotputernică“. (pag. 70).

Cred că am citat destul, poate chiar prea mult, din cartea dlui Maurenbrecher. În orice caz, din pasagiile reproduse cetitorul va fi perfect edificat în cece privește noile orientări ale învățământului istoriei la nemți.

* * *

În momentul când am mântuit de cetit, mărturisesc că mi-a venit să le dau dreptate institutorilor francezi cari spuneau că istoria este un mozaic de falsificări. Dacă'n acest chip se face istoria, atunci ea este în adevăr nu o știință, ci o faptă criminală.

Cum vedem, germanii n'au învățat prea mult din formidabila tragedie, pe care și-au descărcat-o asupra propriului cap. Tendința de cutropire, ura de rasă și idela forței brutale, pe care o ispășesc de șase ani, este încă stăpână pe conștiința lor. Zic „a lor“, pentru că Maurenbrecher este o figură reprezentativă. Proiectul lui de program școlar a fost primit cu simpatie în cercurile didactice germane. Aproape fiecare intelectual neamț este astăzi un Maurenbrecher, gata să impună dascălului de istorie ca principală datorie profesională: *pervertirea adevărului*. — Ideia de revanșă constituie un punct cardinal din programul partidului popular german, al cărui aderenți sunt în majoritate profesori și intelectuali.

Iată două feluri de orientări în învățământul istoriei de după război. Evident, ele sunt două poluri contrare. Prin antiteză aceste orientări oglindesc odată mai mult prăpastia enormă între spiritul public francez și cel german. Dacă unii înțeleg să pună studiul istoriei în serviciul păcii și al civilizației universale, ceilalți nu fac decât să strecoare în școală material inflamant, propriu s'arance Europa din nou prădă flăcărilor. Candela „cea sfântă“ a spiritului de războiu, germanii înțeleg s'o întrețină cu toate mijloacele, chiar și cu uleiul minciunii.

În adevăr, argumentația dascălilor francezi, ori-cât ar fi ea de liberală și generoasă, o primim cu oarecare rezervă, pentru că — eliminând nota națională — miroasă nișel a doctrină socialistă. Citind însă povețele didactice ale profesorului german rămâi deadreptul stupefiat, și te întrebi se poate atâta inconștiență, atâta orgoliu brutal și egoist, atâta ură de rasă la un om de știință?

După orice judecată normală amândouă aceste curente sunt exagerate. Ele conțin chiar un sâmbure de aberație. Zic „curente“ pentru că în realitate nu ne găsim în fața unor simple ineptii individuale. Nu este vorba numai de niște teorii scâlciate pornite dela masa de scris a cutări „gelehrter“ și uitate în vitrina unei librării. Ne aflăm în fața unor lozince și curente generale de opinie postbelică, isvorâte din o nouă ideologie.

Este consecința modificărilor intervenite în psihologia de după război. Pentru a înlătura hidoasa imagine a răboiului, toate popoarele cu excepția germanilor și a aliaților lor depun efortări și fac toate eforturile pentru a afla anumite soluțiuni, care să ducă la crearea unui statut organic al păcii.

* * *

S'ar pune întrebarea: care să fie punctul nostru de vedere față cu aceste lozince din Apus?

Calea adevărată se pare a fi și de data aceasta cea de mijloc. Cât privește învățământul istoriei la noi, românii, credcă trebuie să rămânem credincioși tradițiilor noastre. N'avem nevoie să adoptăm nici rețeta prea extremistă a dlui Clémendot și cu atât mai puțin programul d-lui Maurenbrecher, pe care îl detestăm. *Noi n'avem nevoie nici*

să falsificăm istoria, dar nici s'o eliminăm din școală. Istoria neamului nostru nu este o serie de legende fantastice sau de cruzimi spăimântătoare. Ea este povestea înălțătoare a unui lung șir de lupte și suferinți, îndurate din neam în neam pentru apărarea unui petec de moșie. Noi n'avem interes să redăm evenimentele istorice prin o prismă concavă sau convexă, nici să punem gloriole false pe fruntea Voivozilor, cari au scos paloșul din treacă. Faptele de vitejie ale arcașilor lui Mircea, Ștefan și Mihai Vodă, cari opreau cu piepturile lor năvala dușmanului cutropitor, strălucesc prin ele ineseși ca niște splendide cristale în negura veacurilor. Aceste fapte de eroism, chiar dacă sunt pătate cu sânge, suntem datori să le povestim micilor noastre vlăstare în toată curățenia și frumuseța lor.

Pentru că noi rezonăm astfel:

În școală se făurește viitorul popoarelor. Școala are datoria de a forma conștiința națională a poporului. De a-l face să-și cunoască trecutul, pentru a-și cunoaște mai bine rostul său în prezent și chemarea sa în viitor. Școala are să creeze sentimentul de solidaritate națională, care dă tărie unui popor și încredere în sine. *Școala românească trebuie să fie adevărată școală națională, sau să nu fie de loc!* spunea marele dascăl Haret.

„Unul din mijloacele, cari stau la dispoziția școlii pentru a deștepta în viitorii cetățeni iubirea de țară și venerația față de neam cu trecutul lui sclipitor de glorie și înlăcrimat de suferinți este *istoria*, cartea stântă, în care este închisă gloria străbună.“ Cartea această trebuie propovăduită, ca o evanghelie a virtuților străbune, de către dascăli luminați, cari știu să închine ceasurilor de prelegere tot *entuziazmul lor*. Subliniem acest cuvânt, pentru că tocmai aici este punctul, la care am avea ceva de spus. Istoria *trebuie* să se predea în școală, dar ea nu se poate preda oricum și de ori cine. Istoria predată în mod sec sau papagalizată din carte, cum se face în cele mai multe școli, este o faptă de inconștiență și de păcat. Dascălul de istorie nu poate fi un gramofon răgușit. În fața elevilor el trebuie să se prezinte ca un inspirat evocator, care rupe bucăți din sufletul său. Fără entuziasm și fără convingere nu se poate preda istoria.

Adevărul acesta aș dori să-l înțeleagă bine învățătorii noștri. Pentru ca să poată vorbi de trecutul neamului cu credință și cu în-suflețire, învățătorul trebuie să-l cunoască bine. Trebuie să-l cunoască nu numai din manuale, cari de regulă sunt seci și defectuoase, ci din scrierile istorice complete și de valoare necontestată. Învățătorul trebuie să citească pe urmă literatura, care se inspiră din istoria neamului. Să cunoască poeziile și scrierile literare, care glorifică trecutul, împrumutând din paginile lor nu numai cunoștințe și frumuseți de stil, ci și avântul, de care are nevpie la lecții, pentru a deștepta în elevi conștiința națională. Și când zic „conștiința națională“ nu 'nțeleg cătuși de puțin șovinism sau ură și dispreț pentru alte neamuri. Acesta este rostul istoriei în școală. Dar tocmai aici zace cusurul, de care ne-am convins că suferă majoritatea școlii noastre din Ardeal. Învățătorii noștri, în special cei mai în vârstă, nu cunosc bine istoria.

neamului. Și mai ales nu știu s'o predea cum ar trebui. Lucrul își are explicația sa. Ei au trebuit s'o învețe alături de elevii lor, acum dela unire încoace, pentru că sub răposatul regim unguresc au predat istoria Ungariei. Iar un tratat istoric al țărilor Românești doar 1% din ei dacă au apucat în mâna pe ascuns. Pentru ca s'o adâncească cum se cade n'au au prea avut nici cărți, nici parale și nici nervi. Și astfel istoria pe care o fac în școlile primare este lipsită, cum s'ar zice, de vlagă.

Un curs de istorie și de geografie pentru învățătorii români din Ardeal și din celelalte provincii alipite, un curs de vară, ținut de cei mai distinși profesori din țară, ar fi tot ce poate fi mai util pentru progresul învățământului. Aranjând, pe lângă celelalte, și aceste cursuri ministerul nostru de instrucție ar face o operă de un necontestat folos național, pentru care orice jertfe ar fi bine plasate.

Dacă ținem să plămădim aluatul sufletesc al generațiilor de mâine chemate să fructifice roadele eforturilor care au culminat în izbândirea visului de veacuri, ne trebuiesc în primul rând dascăli buni de istorie și geografie. Iar manualele proaste să le aruncăm în foc, împreună cu povețele didactice ale patriotului de marcă Maurenbrecher, un adevărat otrăvitor de suflete.

GH. TULBURE



Zâmbetul roșu

„Voi cari intrați
lăsați orice speranță”
(Dante)

Ați citit cu toții marea carte a lui Leonid Andreiev: „*Râsul roșu*”. Cu vigoarea lui victorioasă care răscolește nervii cum răscolește apele mării vântul de miază noapte, acest scriitor puternic și neliniștitor, aduce atâta forță de viziune în *Râsul roșu*, încât îți dă fiori pe șira spinării și-ți crispează sensibilitatea într’un crunt acces de imaginație...

Sunt oameni sdrențuiți de marșuri prelungi, fețe supte de oboseală drăcească, ochi aprinși de febra sfârșelii, priviri halucinate de spectacolul roșu al măcelului, nări tremurătoare în mirosul morții care umple văduhul, chipuri omenești desfigurate de grozăvia priveliștei: sânge, sânge, valuri de sânge, capete desbinate de trup cu priviri sticloase rânjind a moarte, vaete de agonie, înec de plămânuri ce se înăbușe în praful de pușcă...

Și era doar o reușită fotografie artistică a unui modest războiu ce se purta, la începutul acestui veac. pe pământul galben al Mandciuriei.

Un biet războiu clasa a doua...

Henri Béraud, cunoscutul scriitor francez, ajuns printre cei din-tâi la notorietate, în noua generație literară, a făcut de curând, o călătorie de-a lungul târâmurilor pe care crește azi, hidoasa plantă roșie a bolșevismului.

Romancierul depe malurile Senei, își publică impresiile într’un mare cotidian francez.

E o binevenită reinprospătare a unui tablou infernal, pe care, din banalizarea unor reportajii mediocre care uzează superlativul oroarei *fără să o poată evoca*, începusem a-l cam uita.

Béraud aduce o sumă de observații interesante în ce privește psihologia care stăpânește Rusia sovietică și are plăcuta distincție intelectuală de a evoca sinistra epocă a hecatombelor umane pe ca-

re le-a ridicat teroarea bolșevică, spre slava unei ideații isterice, în cadrul patriarhal al unei odăi curate în care samovarul tradițional murmură o dulce melodie de apă care fierbe în liniște gospodărească...

În casa unui medic, o mică sindrofie.

După ce i-a strâns mâna, Béraud află cine era noul musafir: un procuror al *Cekei*, sinistra politic a teroarei roșii al cărei nume ajunge ca să-ți ridice părul în cap.

Musafirul, sub al cărui glonț ori secure, căzuseră mii de oameni, era „un om ca oricare altul, doar cu un *aer ceva mai blând*“.

Acest „*ceva mai blând*“ închide în trei cuvinte adevăratul înțeles adânc și îngrozitor al sufletului bolșevic: cruzimea convinsă, cruzimea *blândă* de habotnic, nebunia rece, oribila nebunie *calmă*

Omul „blând“ din fața lui Béraud, era eroul glonțului tras în ceafă dela doi centimetri, unul din regizorii cumpliți ai măcelăriei nebunești, meșterul abatoarelor umane, căpitanul uciderilor de prin întunecatele unghere al temnițelor...

Și omul sorbea din ceai și povestea cu un cinism inconștient, cu un cinism care nouă ne înghiață sângele în vine, cum a ucis într-o zi un bărbat a cărui soție fiind în agonie, el se dusesse în piață să cumpere un sticlete (ultimă dorință a muribundeii) căci onoratul guvernământ sovietic, pedepsea un asemenea „lux“... cu moartea.

Ei bine alături de tot ce evoacă gestul acestui om, simplu reprezentant al unei forțe ce a deschis dela Nistru până'n marginile Asiei misterioase, un grozav robinet din care sângele omenesc țâșnește cu presiune, „*Râsul roșu*“ al lui Andrew e doar o modestă anticipare.

„Zâmbetul roșu“ al omului *Cekei*, care soarbe liniștit din ceai e de o mie de ori mai grozav decât „*Râsul roșu*“ din galbenele meleguri ale Mandciurici din 1904 sau chiar acela pe care l'am răs cu toții după 1914...

La plecare, Béraud care aflase din belșug cu cine băuse ceai, îl lăsă pe omul *Cekei* cu mâna întinsă, fără a i-o întinde pe a lui

Pe stradă, după o sută de pași făcuți în tăcere crispată, alături de prietenul său, un rus care *nu era comunist* cum *nu erau* nici amfitrionii pe cari îi părăsiseră, rusul întrebă:

— Dece te-ai făcut că nu-i vezi mâna?

— Dece!

— E un *nenorocit*.

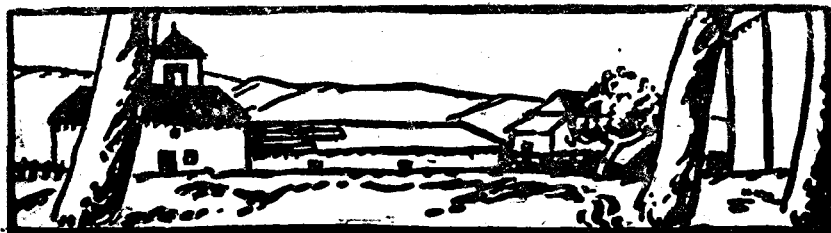
Și Béraud, cu glasul înecat de om care nu se mai poate stăpâni strigă:

— Voi rușii, n'aveți amintirea Sângelui!

— Cât e de adevărat, răspunse cu glas *calm* rusul.

Oare nu în acest răspuns stă întreaga grozavă taină a Rusiei de azi?

V. RUSSU-ȘIRIANU



Organizarea proprietăților

— Doctrina organizării —

Doctrina agrară trage o linie de demarcație între politica agrară și cea agricolă. Ea face o deosebire pronunțată între aceste două concepții. Aceasta, firește, în teorie, de-oare-ce în realitate ele merg braț la braț ca două surori.

Politica agrară are ca obiect împărțirea pământului în unități, în așa zise proprietăți, și organizarea lor în vederea producției agricole. Această împărțire și această organizare la rândul lor au drept bază principiul, că unitățile alcătuite să fie cât mai potrivite și cât mai capabile de-a produce mult. Ele își vor atinge cu atât mai intensiv scopul ființei lor, cu cât vor fi mai bine echipate cu cele necesare. Aceasta este teoria mult discutată a capacității proprietăților, în jurul căreia gravitează politica agrară a tuturor țărilor. Această teorie este deci centrul de gravitație a tuturor intereselor sociale și economice, care determină felul repartizării pământului în fiecare țară.

Politica agricolă are ca obiect producția agricolă, intensificarea și îmbunătățirea ei. Principiul fundamental în jurul căruia se concentrează această politică este asigurarea rentabilității, care stă iarăși la baza politicii agricole în toată lumea. Fără câștig, fără rentabilitate, nu este producție, nu este progres. Întreaga viață economică se învârteste în jurul acestei teorii. Cu cât va fi rentabilitatea producției mai bine garantată, cu atât va fi producția agricolă mai intensivă și progresul mai pronunțat. Câștigul a fost și va fi cel mai potrivit stimulent al muncii.

După doctrina agrară, organizarea proprietăților înseamnă echiparea lor cu toate acele elemente, care sunt potrivite a ridica și a întări capacitatea lor de muncă și producție.

Doctrina organizării proprietăților susține că proprietățile rurale sunt *ateliere agricole*, dar gospodarul lor este un *profesionist*. Atelierele agricole, la fel ca cele industriale, numai atunci vor putea produce mult și bun, când vor fi echipate cu elementele necesare culturilor

agricole. Se știe că și atelierele industriale numai atunci vor putea garanta o supraproducție când vor fi înzestrate cu toate instalațiile și instrumentele perfecționate ale timpului. Astfel stă cazul și cu atelierele agricole; echiparea lor cu cele necesare și potrivite unei culturi mai intensive va potența în mod metodic capacitatea lor de a produce.

Proprietarul-gospodar trebuie să fie un profesionist în materie de producție agricolă. E demn de reținut, că doctrina face o deosebire în cece privește profesiunea între proprietatea mică și cea mare. Ea susține că intensificarea producției agricole merge la proprietatea mare până la perfecțiunea mașinărilor. Aceasta înseamnă, că profesionalismul la micul gospodar poate merge până la înălțimea meșteșugului, dat fiindcă el este tot odată și un muncitor manual de pământ al proprietății sale, și conducătorul și administratorul ei. Este însă altceva, care reclamă unele cunoștințe specialiste la gospodarul proprietății mari, față de cel al proprietății mici. Cultura intensivă a proprietății mari se face mai potrivit prin mașinării, care, înlocuesc azi brațele prea costisitoare. Cu cât aceste mașinării vor fi mai perfecte, cu cât ele vor funcționa mai potrivit, cu atât cultura pământului va fi mai intensivă. Profesionalismul, adică cunoștințele specialiste ale gospodarului pentru aceste mașinării și funcționarea lor, socot eu, nu ating încă noțiunea artei.

Se impune acum o întrebare, care anume sunt elementele, consacrate de doctrina agrară, potrivite pentru echiparea proprietăților în vederea potențării capacității lor de producție?

Doctrina agrară de până acum a admis pentru organizarea proprietăților următoarele elemente:

1. Un sistem potrivit de evidență a pământului;
2. Structura potrivită de fapt și drept a proprietăților;
3. Educația profesională a cultivatorului;
4. Capital rural potrivit și ușor.

Aceste elemente sunt consacrate în doctrina agrară ca fiind necesare pentru potențarea capacității de producție a proprietăților. În studiul de față vom examina rând pe rând aceste elemente, arătând măsura în care ele au fost angajate în organizările proprietăților de până acum, mai ales în Ardeal și Bucovina, unde această organizare s'a început de multă vreme. Tot odată vom indica și soluțiuni pentru înfăptuirea lor în vechiul Regat și Basarabia. Înainte de a trece însă la această examinare, va fi interesant să atingem în linii generale unele lucruri care sunt de remarcat în această materie.

În doctrina agrară aplicată în vechiul Regat și Basarabia — pe cât o cunosc — nu se face o deosebire distinctă în cece privește noțiunea politicei agrare și a celei agricole. În general, doctrina agrară aici abia există. Nu s'a scris și nici nu s'a făcut aproape nimic. Scrierile câtorva excelenți specialiști nu mult adaugă. Astfel, doctrina agrară nu s'a realizat aci ca în alte țări. Vor fi ele multe împrejurări care au împiedicat o dezvoltare. Ele pot justifica trecutul, când latifundiile au fost repartizări de pământ potrivite timpului și împrejurărilor

Aceste, ori cât de extensiv au fost cultivate, totuși în urma condițiilor specific fertile ale solului au produs suficient. Ele n'au condiționat o organizare mai precisă deoarece solul lor bun și fertil a înlocuit munca intensivă. Azi însă, situația este cu totul schimbată. În urma condițiilor sociale noi, proprietatea mică a devenit felul de repartizare a pământului potrivit timpurilor. Ea este însă cu totul descompletată. Forța împrejurărilor reclamă de urgență o organizare a ei mai sistematică, care va și urma. Concomitent cu această organizare se va desvolta și doctrina agrară pentru vechiul Regat și Basarabia.

În țările din Apus s'au scris biblioteci întregi asupra elementelor organizării proprietăților. În Ardeal asemenea s'a scris și s'a realizat mult. Organizarea proprietăților aici s'a început cu legiferările din anul 1848 și s'a continuat până la prăbușirea imperiului austro-ungar. Va fi interesant să subliniem în mod cronologic deosebitele dispozițiuni luate de regimurile de atunci în materie de organizare agrară.

Prin legile din 1848 s'a făcut împrăștierea pe loc a tuturor iobagilor și jililor asupra sesiunilor urbariale și jiliere, pe care le-au ținut în folosință, dacă acestea au fost evidențate în așa zisele tabele urbariale județene.

Prin ordonanțele din 15 Decembrie 1855 și din 15 Februarie 1870 s'au introdus Cărțile funduare. Aceste sunt registre de evidență a pământului, menite să satisfacă necesitățile de evidențare exactă a proprietăților și să pună noi temelii unui credit potrivit.

Prin ordonanța din anul 1856 s'a introdus Cadastrul. Pe baza măsurătoarelor trigonometrice s'au întocmit registrele cadastrale, care dovedesc cu exactitate întinderea fiecărei parcele de pământ, și arată o icoană clară a pământului, cu indicarea exactă a ramurilor lui de cultură. Aceste registre au servit ca bază sistemului de impozit fiscal.

Prin legile 53, 54 și 55 din anul 1871 s'a ordonat regularea proprietăților prin secredare și prin comasare, în mod obligatoriu și pe fiecare comună. Regularea s'a făcut pe cale justițiară, prin așa zisele procese urbariale sau procese de proporționare. Aceste procese au durat mai bine de 30 de ani, și în unele cazuri nici azi nu sunt terminate. Avem în Ardeal vre-o sută cincizeci comune unde nici procedura nu este începută, și vre-o 120 comune unde procedura este în curs, însă neterminată.

Prin legea 25 din anul 1896 s'a regulat procedura de răscumpărare embaticară, taxaristă, etc. Prin legile 7 și 8 din anul 1908 s'a regulat procedura de comasare, care și azi e în vigoare pentru Ardeal. Operațiunile agrare de organizare înfăptuite în urma acestor legiferări au făcut ca abia să existe o țară în Europa unde proprietățile se fi fost așa bine echipate ca în Ungaria. S'a întâmplat, că ici coala procedura de organizare era tocmai în curs când imperiul austro-ungar a fost desfăcut. Astfel sunt cazuri în Ardeal, unde organizarea a rămas pe jumătate de cale. Este datoria noastră, la rândul nostru, să completăm și să continuăm această organizare în interesul obștesc.

ION IACOB



Opoziția unită în Basarabia

În sfârșit Camerele Agricole s'au constituit. Presa, anumita presă, răsuflă ușurată, deși nu i-a trecut încă emoția de nelimitată admirație pentru... opoziția unită. Agricultură țării a fost salvată. Priceperea membrilor componenți ai Camerelor va completa lipsurile pe care seceta le-a sămănat în Basarabia, competența nouilor aleși va revărsa belșugul în hambarele, prin care se văd stelele, din ogrăzile țăranilor.

Indivizi care n'au cultivat în viața lor o prăjină de pământ, azi fac parte din comisiunile agricole. Clienți politici cari nu cunosc din viața pădurilor decât umbra sub care și-au potolit aprinderea după neîntrecute chefuri, azi constituiesc comisiunile silvice. Jușori cari nu cunosc decât caii cu cari își primblu lenea, au ajuns deodată zootehnici. Gustători cotidieni cari se aghezmuesc cu nectarul lui Bachus au luat în grija lor conducerea viticolă... Și s'a înfăptuit astfel o admirabilă diviziune a muncii: fiecare la rolul său!. Presa are dreptate să fie înzântată: Țara a urcat ultima treaptă a fericirii.

Și toate acestea cui se datoresc? *Opoziției unite*. Trăiască deci unirea opoziției!...

Dacă ar fi să fac o statistică a județelor unde opoziția unită și-a întovărășit strădania unei propagande anarhice, rezultatul ar trebui să facă a roși obrazurile unor anumiți redactori cu pistrii. S'ar vedea că 'n peste 50 de județe, din 76 câte sunt în țară, opoziția s'a prezentat la alegeri *desunită*. În peste 50 de județe partidul țărănesc nici n'a vrut s'audă de partidul național, ori viceversa: cel național s'a lepădat ca de luda de d. d. Stere, Lupu și Mihalache. Atunci unde e opoziția unită? De ce această haotică generalizare? Presa de rea credință crede că minșind opinia publică, servește coaliția dintre partidul bicefal și tricefal. Și până nu se va sparge ulciorul, moara opoziției poate hărăi în mers c'o șuviță de apă...

Deocamdată nu mă voi ocupa cu statistica județelor în care s'a 'nfăptuit opoziția unită în vechiul regat. Voi evidenția însă adevărul că 'n Basarabia n'a existat o opoziție unită căci ca să fi putut exista trebuia să fie *două* partide. Și nu sunt.

Orice om de bună credință știe că 'n Basarabia partidul național nu există. O recapitulare a împrejurărilor cari au făcut să se nască

la noi denumirea de „partid național“ o socot necesară. Bunăcredința scriitorului N. Dunăreanu a înmănușiat câteva elemente dând naștere „partidului“ naționalist. În definitiv, câteva luni de zile dî lorga s'a bucurat că are peste Prut asupra cui arunca pete de umbră frumoasa-i barbă.

Cearța dintre d. Inuleț și Pelivan a făcut pe-acesta din urmă să-și caute un adăpost. Imitând „Măgarul lui Bîridan“, fostul ministru interimat de d. Cicio Pop, a părăsit partidul liberal pe lista căruia se alesese și s'a plasat la „șefia“ partidului național (?) din Basarabia.

Excluderea din partidul poporului a d. D. Bogos — ministru de câteva zile în guvernul Take Ionescu — a silit pe fostul ministru să-și caute un oploș. Și... a luat șefia... partidului național!..

D. Dr. Ciugureanu neputînd ajunge ministru în Basarabia, s'a supărat pe liberali, a bătut la ușa partidului poporului și nu i s'a deschis și mîhnit a luat... șefia partidului național!.. S'ar părea deci un non-sens încercarea de a contesta existența partidului național în Basarabia când constat că „trei șefi îl conduc! Ar trebui să credem că d. lorga hotărînd doi șefi la conducerea partidului național, a luat model exemplul din Basarabia... .

Și cu toate acestea partidul d. d. lorga-Maniu peste Prut se rezumă în cei trei șefi, sau mai bine zis în cele trei pretenții ministeriale... Atunci cum s'a putut înfăptui o coaliție când relieful situației este așa cum îl arăt? De unde a scos presa bucureșteană că'n Basarabia a reușit opoziția unită? Să luăm județele pe rînd. La Hotin au fost două liste, liberală și țărănistă, eșind aceasta din urmă. Problemă de rezolvat: Unde-i opoziția unită la Hotin? La Cahul a reușit lista țărănistă, la Ismail, la Cetatea Albă, la Bălți, deasemenea. La Soroca... dar la Soroca a fost un caz mai interesant. După obiceiul Chișinăului partidul național dela Soroca îl formează trei persoane pe care, ca să nu mai continue cearta între ele, d. Pelivan i-a uns ca șefi: trei șefi, fără partid. Propunerea lor de colaborare a fost luată în rîs de „tovarășii“ țărăniști. Exasperați, cei trei șefi au hotărât să colaboreze cu... guvernul. Și astfel lista Brătianu-Maniu a căzut la Soroca abia putînd obține, prin măsluire bine înțeleș, 1000 de voturi.

Excluzînd pe colportorii anumitei prese, punem întrebare cititorilor onești: Există o opoziție unită în Basarabia? Nu — și e deci o înșelătorie a se trîmbișa un succes al ei, succes care nu s'a putut realiza.

Pentru cine vrea să înțeleagă, situația se oglindește clară. Când e vorba de scandaluri, opoziția unită aleargă braț la braț; pentru răsturnarea guvernului, inimile opoziției coalizate bat la unison. Indată însă ce se întrezăresc foloase palpabile, rolul celor două partide devine singular. Unitatea aceasta de acțiune ne amintește faimoasa fabulă a boerului basarabean Alecu Donici.

Racul, broasca și cu știuca... care poate servi ca motto viitorului program politic al opoziției unite.

Soroca

D. IOV



Amintiri din temniță

— Rudeniile —

Un geamăt sfâșietor, dureros, de femeie. Apoi un râs sălbatec și un potop de sudălmă. Iar eu m'am urcat în fereastra celulei. O țarancă tânără, cu mâinile legate, înainta către trista noastră clădire.

De-odată se opri, se întoarse către jandarmii cari o urmau și ridicându-și mâinile, așa, legate cum erau, le zise:

— Fie-vă milă de mine, domnilor. Spânzurați-mă, de vreți, dar... spuneți să-mi aducă băiatul, să sugă...

Jandarmii o prinseră de mâini și îi strigară brusc: „Înainte!”

Au ajuns la doi trei pași de mine și atunci, ca din pământ ră-sări temnicerul cu cheile lui. Femeia îl privi furioasă, scrâșnind din dinți. Apoi își lovi sânul cu coatele.

— Măi omule, răcni, nu vezi cât mi-e de plin pieptul? Nu vezi că stă să pleznească pe mine cămașa? Și băiatul meu... moare de foame!

— Lasă, îi strigară jandarmii, împingând-o cu patul puștii înainte. O să-ți vină rudeniile, și ele o să-ți îngrijească băiatul...

A mai urmat un „vai,” — apoi, nu i-am mai văzut. Am auzit numai gemetele surde ale femeii cum se pierdeau între zidurile reci. În urmă pașii greoi ai temnicerului care se întorcea zurăind cheile și fredonând o melodie tristă.

Două săptămâni, apoi, n'am mai văzut-o. Am visat-o numai, cu băiatul la sân. După două săptămâni m'au dus la altă temniță, împreună cu alți vre-o două-zeci de tovarăși, și cu... femeia noastră. Pieptul ei nu mai era plin, dar ochii îi erau mai triști chiar decât în ziua arestării. Nu puteai să citești în ei resemnarea, ca în ochii noștri, ai celorlalți. Mergeam în acelaș rând de câte patru. Toți au întrebat-o de pricina arestării.

— De ce să mai știți și voin ecazul meu? — le răspunse. Stăruințele noastre erau însă tot mai mari, și atunci ne-a spus ridicând din umeri, nepăsătoare, că e dintr'un sat de pe Someș. În ziua aceea tristă venise la Cluj ca să cumpere o baniță de var. În târg întâlni

pe o femeie din satul ei, care dacă o văzu cu sacul de-a umăr o întrebă:

- Ce vrei să faci cu varul, acum, în vreme de toamnă?
- Ce vreau să fac? îi răspunse. Iac'ășa, să-mi văruieșc casele...
- Și de ce vrei să-ți văruiești casele tocmai acum?
- De ce? Hm... Tu nu știi? Imi aștept rudeniiile.

A fost o vorbă spusă la întâmplare. Dar nu departe de ele un jandarm le pândea fiecare cuvânt. La ultimele ei cuvinte se repezi la ea și îi trase două palme.

— Ce rudenii aștepti tu? Hai?

Ea a încercat să-i dea explicații... A bolborosât câteva cuvinte, apoi nu-și mai aduce aminte de altceva decât de o lovitură strașnică cu patul puștii. Iar la urmă:

— Hai cu noi, Româncă ticăloasă... Iac'ășa.

Își învârti odată ochii în toate părțile, apoi tăcu. Am tăcut și noi. Triști și tăcuți mergeam înainte, gândindu-ne la rudenii, ah, la toate... rudeniiile.

În temnița cea de-a doua pe ea o așezară în etajul de sus, în secția femeilor. Când scoteau pe femei la plimbare prin grădinița temniței, eu o vedeam din fereastra celulei. Celelalte femei mai glumeau, ori povesteau încet. Ea nu vorbea nimănui... Când trecea prin dreptul celulei mele, eu nu mă puteam răbda să n'o întreb:

— Ce mai faci?

Ea tresărea, mă privea prelung, apoi ridica din umeri și trecea mai departe. Știam ce vrea să-mi spună cu privirea ei.

— Iac'ășa, îmi aștept și eu... rudeniiile...

După alte douăsprezece săptămâni m'au eliberat. Am ieșit vesel la poarta temniței. Mi-am umflat pieptul, ca să respir aerul libertății, am zis un „adio“ zidurilor reci și am dat să plec către gară... Dar am simțit de-odată o lovitură la inimă. De departe părea că aud un geamăt de femeie, apoi câteva vorbe spuse în șoptite.

— Iac'ășa, îmi aștept și eu rudeniiile.

Sărmana femeie a rămas și pe mai departe în temniță.

* * *

După eliberare m'am gândit la ea, adeseori. Într'o seară m'am culcat de vreme, căci în dimineața zilei următoare aveam să plec încă de cu noapte la Cluj. M'am culcat gândindu-mă la ea și am visat-o la foc, lângă multe oale cu carne.

Cu mânecele suflecate, arunca în fiecare oală câte-un pumn de sare și zâmbia:

— Iac'ășa, fac de mâncare! Imi aștept doar... rudeniiile.

Când m'am trezit, eram plin de sudori. M'am îmbrăcat repede și am plecat spre gară. În tren, din ce ne apropiam de Cluj deveniam tot mai trist. Când, la vreo gară de pe valea Someșului vedeam cete de țărance, mă uitam la ele cu ochi cercetători. Dar femeia din temniță, nu era între ele.

— Ah, unde-o fi? mă întrebam.

Șuerătura vântului îmi aducea răspunsul:

— Iși așteaptă rudeniile...

În Cluj, dacă mi-am isprăvit treburile, m'am dus la casa de nebuni, ca să cercetez pe femeia unui prieten, ajunsă acolo prin cine știe ce zguduiri ale vieții. Ați fost vre odată în acest loc de dureri? Mergeți, vă rog, când vi-se urăște de lume. Mergeți și vedeți, că în lumea aceasta sunt dureri neasemănat mai mari ca ale noastre, ale acelor cari... nu suntem în casa de nebuni. Femeia pe care o cercetasem era dintre cele mai puțin nefericite. Vreme de-un ceas îmi descrie necazul tuturor femeilor din sala ei. În fundul sălei era un paravan. De după acesta, auzii de-odată un strigăt sălbatec de femeie.

— Ticăloșilor! Să vă iea dracu' pe toți... Ce credeți voi, că țara asta-i a voastră? Ha, ha, ha! E a noastră, proștilor. Lasă numai că vine Ferdinand... și vă prăpădește pe toți, cum m'ați prăpădit și voi pe mine...

— Pe femeia aceasta au adus-o aici din temniță. A înebunit acolo, iar aci e cea mai sălbatecă... O țin mereu în cazanul cu apă rece...

În vreme ce femeia pe care o cercetasem îmi spunea acestea, eu simțeam trebuința să văd pe cealaltă, de după paravan. Îngrijitoarea bolnavilor (cu ajutorul unui bilet de bancă) m'a dus după paravan, și am văzut-o. Vai, nu pot să vă descriu decât un păr zburlit, zmulș pe jumătate, un obraz rupt cu unghiile, doi ochi ieșiți din orbite.

Când m'a zărit, se opri de-odată și mă măsură din creștet până în tălpi. Apoi, isbucni într'un râs sălbatec.

— Ha, ha, ha! Mi-au venit rudeniile... Iute, varul... Să văruim casele... Dar... adus-ați și tunuri?... Să omorâm pe ticăloșii aceștia, că și ei m'au omorât pe mine...

Ah, dac'ați ști ce fiori mi-au străbătut atunci tot trupul. Era vechea mea cunoștiință din temniță...

La un semn al îngrijitoarei am ieșit, cu inima strânsă ca între clește. Și treceam înainte urmărit de țipetele ei:

— Vai, de ce te duci? Vai, nu te duce, că mă prind jandarmii și mă duc... în temniță!

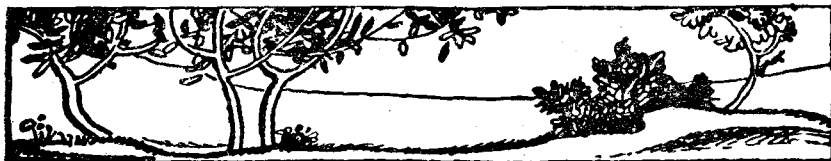
* * *

Acestea s'au întâmplat în vara anului 1917. Când am ieșit la aer am simțit că ochii îmi sunt umezi. Am oftat și mi-am zis:

— Oare nici vaietele acestei femei, nici țipetele ei înfricoșate să nu străbată la cer? Oare... să n'ajungă să-și vadă... rudeniile?

Simțeam că n'o să le vadă. Numai băiatul smulș dela sânul ei o să le zâmbească dragălaș, când vor veni. Și o veselă cutremurare a pământului va străbate până la ea, într'un fund de mormânt, și îi va da de știre că i-au sosit în sfârșit... rudeniile!

SEPTIMIU POPA



Documente...

Lada noastră cu documente nu e o ladă goală ca lada dlui Iuliu Maniu. Am făgăduit de multe ori că o vom deschide, și ne-am ținut de vorbă câte odată. Cititorii *Țării Noastre* n'au uitat, desigur, nici discursurile dlui Csicsó Pop din Camera dela Budapesta, nici articolul dlui Alexandru Vaida din revista *Oesterreichische Rundschau* dela Viena. Politica protivnică intereselor noastre naționale, pe care au dus-o în Ardeal tocmai aceia cari se laudă astăzi mai sgomotos cu activitatea lor din trecut, se oglindește limpede în dovezi fără niciun cusur.

Vom reaminti de data aceasta, acelor cari au uitat sau se prefac numai că au uitat, una din cele mai dureroase manifestări de umilință față de stăpânirea ungurească, ai cărei triști eroi sunt doi dintre fruntașii așa numitului partid național de astăzi, transformați în curagioși și mândri detractori ai stăpânirii românești.

Câteva lămuriri liminare, pentru a ne transporta în gând cu zece ani în urmă. E o operație pe care o facem rar, prinși cum suntem în risipirea de nervi a fiecărei zi. Era acum zece ani, în Octomvrie 1915. După cum se vede, e aproape o aniversare. Ungaria se găsea în războiu. România, în plină neutralitate, aștepta încă. S'au găsit atunci, dincoace de Carpați, câțiva ardeleni, oameni de luptă, cari, socotind în inima lor că România așteaptă prea mult, s'au desprins de bună voie din rândurile mute ale partidului național de-acasă, ca să strige însfârșit, sub un cer liber, adevărata dorință a Ardealului înlăntuit. Impotriva acestor ardeleni s'au ridicat unii dintre gălăgioșii naționaliști de-acasă, cari nu s'au mulțumit să-și apere pielea îmbrăcând-o în false declarații de loialitate, ci s'au repezit să insulte, fără să li-o fi cerut cineva, pe frații lor, cari plecaseră ca să se întoarcă odată cu oștile regele Ferdinand.

Așa au făcut dnii Aurel Vlad și Iustin Pop în consiliul județean al comitatului Hunedoarei. Din Hunedoara, trecuseră munții doi fruntași români: părintele Ion Moța și d. Vasile C. Iată ce spunea d. Iustin Pop despre aceștia: *).

*) Reproducem din *Telegraful Român* dela 22 Octombrie 1915.

„Tot rătăcirii trebuie să atribuim și pasul uimitor al membrului congregației comitatense Ioan Moța, care și-a croit aceeaș soartă ca Vasile C. Osvadă și a săvârșit aceeaș crimă mare. Și fugarul acesta e numai o jertfă a împrejurimei criminale din România, care aruncă mreaja cabalistă dar valoare politică nu are, căci doară numai un rătăcit poate să-și uite atât de ușor tagma preoțească, poate să-și părăsească frunțașă parohie, foaia sa politică, averea și traiulsău comod domnesc, liniștit și sigur, schimbându-le pe toate acestea cu soiul cel mai desgustător al aventurii politice, cu îngrozitoarea crimă grea a necredinței față de patrie. De aceea declară că cu făptuirile lui Ioan Moța și Vasile C. Osvadă nu numai că nu ne identificăm, ci cu mari sguduiri suflețești ne-am câștigat cunoștință despre pasul lor fatal, cu care și-au tăiat pentru totdeauna jirele legăturii cu care erau legați de noi odinioară.“

Iar d. Aurel Vlad, bătându-se cu pumnii în piept zicea:

„Mă rușinez, că doi membri ai congregației comitatense s'au dejosit la astfel de fapte. Mă rușinez, că peste tot a fost cu puțință, ca acești doi cetățeni ai comitatului să săvârșească astfel de fapte. Năzuința principală a românilor din patrie și principiul lor fundamental politic a fost todeauna aducerea în consonanță a tuturor făptuirilor lor cu condițiile de existență ale statului ungar și ale dinastiei. Numiții membri ai congregației au devenit necredincioși acestei profesii politice de credință. In contra acestora au păcătuțit cei doi membri congregaționali, și astfel nu numai în contra patriei au păcătuțit, ci și în contra poporului propriu, în contra neamului lor.

Onorată congregație! Vremile mari, vremile clocotitoare, scot la iveală elementele prețioase, dar aruncă deasupra și gunoiul. Să nu ne mirăm deci, că se află și de aceștia. Ii condamnăm!“

S'a întâmplat însă că „trădătorii de patrie maghiară“ s'au întors biruitori. „Aventura politică“ din 1915 s'a încheiat la 1 Decembrie 1918, la Alba Iulia. „Gunoiul“ a avut dreptate! Dar cine credeți că conduce astăzi resturile postbelice ale partidului național în județul Hunedoara. Părintele Ioan Moța? D. Vasile C. Osvadă? Nul Șefii lui sunt și acum tot d-nii Aurel Vlad și Iustin Pop, patrioții maghiari de-acum zece ani.

Ne-am lămurit!

ALEXANDRU HODOȘ



Săptămâna politică

— Fapte și comentarii —

Reîncepe târguiala!

În mijlocul bălciului nostru politic, încercând să prindă din nou curiozitatea privitorilor, dl Iuliu Maniu, cu clipicios zâmbet de prestidigitator ostenit, și-a reluat din nou pertractările. Știm foarte bine că vorba s'a banalizat, ca o glumă auzită a douăzeci oară, că gluma nu mai prinde și că spectacolul a sfârșit de mult prin a plictisi pe toată lumea. Povestea s'a răsuflat! Cu toate acestea, nu se poate caracteriza prin alt cuvânt situația din tabăra multicoloră a numitei opoziții unite: tovarășii pertractează...

După șase ani de ochori nesfârșite, — și ciocănituri discrete pela toate ușile, — ne întoarcem înapoi de unde am plecat. O seamă de oameni, în lipsă de altă ocupație, încearcă o reînviere a bloculețului național-social (sau social-național, nu ne ajută memoria) care a dăruit țării, la 1919, guvernul prezidat de dl Alexandru Vaida și patronat, cu căclula'n cap, dela prezidenția Camerei, de statornicul dl Nicolaie Iorga. Operația, ori cât ar binevoi s'o ajute moașele democratice dela gazetele străzii Sărindar, nu e tocmai ușoară. Cea mai grea împărțeală, se știe, e aceea care se face asupra pielei ursului din pădure.

Nu e greu de ghichit, care anume e dificultatea cea mare. Partidul țărănist, convins că reprezintă adevărata putere electorală a subredei alianțe, se teme să nu fie, în cele din urmă păcălit, — slujind pur și simplu de trambulină partidului național, — și ține să-și ia din bună vreme toate măsurile de prevedere. Conducătorii țărăniști

își dau seama, că pe cuvântul dlui Iuliu Maniu, mai elastic decât cauciucul, nu se pot clădi cetății de granit, și că părerile politice ale dlui Nicolaie Iorga au obiceiul să se învârtescă mai ușor decât morișcele de tinichea din vârful casei. Ei cer, în consecință, prealabile precizări, — angajamente scrise, — pe temeiul cărora să se stabilească raportul de forțe într'o eventuală colaborare la guvern. Tocmeala a început acum câteva zile, și urmează să se încheie înainte de re-deschiderea Parlamentului.

Se va ajunge la vreun rezultat? S'ar zice că nu. Țărăniștii cer prea mult, dnii Iuliu Maniu și N. Iorga dau prea puțin. Anănunțe, dacă doriți, găsiți în toate gazetele din Capitală. Noi nu le vom repeta aci. Dar vom binevoi să presupuem că minunea s'ar întâmpla și ne-am întoarce, de-a 'ndaratele, în Camera dela Ateneu...

N'ar fi dureros de ridicol să mai începem odată cunoscuta experiență, care ne-a purtat pe toți până la un pas de prăpastie?

Deschiderea Parlamentului

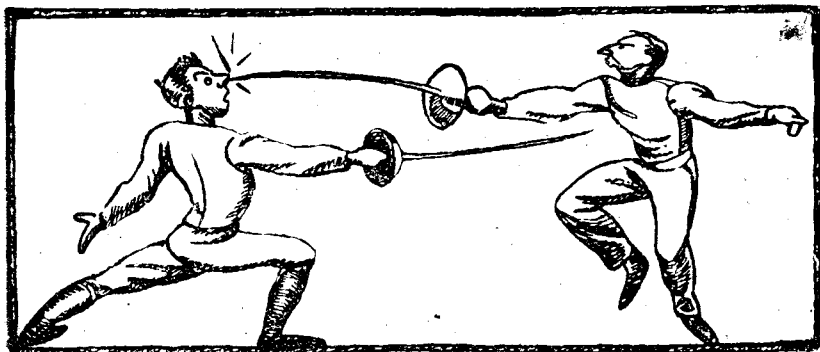
Demult acest eveniment politic n'a concentrat în jurul lui mai puțin interes ca acum. Parlamentul liberal, în ultima lui sesiune, nu mai e capabil de nici o surpriză. Nici bună, nici rea. Tot ceace a putut să ne ofere, ne-a dat. Nu vedem ce-ar fi în stare să ne servească: o nouă lege, sau un nou scandal?

Sarcina majorităților parlamentare e ușor de descifrat. Sunt cele din urmă formalități, mai înainte de lichidarea totală a socotelor. Guvernul prezidat de dl I. Brătianu s'a așezat el însuș în această situație de a nu putea să plece mai înainte de a-și isprăvi opera de legiferare prin votarea reformei electorale. E cântecul de lebadă, ale cărui melancolice accente le vom auzi în curând! Ingropăciunile nu se pot îndeplini fără cuvenitul act de deces...

Vor fi, desigur, și accente de zgomotoasă nerăbdare în jurul patului de suferință al rezistentului muribund. Se vor îmbulzi, din nou, nerăbdători presupuși moștenitori. Dar nu aceste asalturi de ultimă oră vor grăbi sfârșitul regimului actual. El expră din pricina propriilor sale slăbiciuni. La căpătâiul lui se vor înșirui, deci din nou, în lung cortegiu, toate făgăduielile pe care nu le-a realizat în zbuciumata-i existență. Se va examina, cu grije, bilanțul defunctului, și succesorii vor și să spună, — măcar cu aproximație, — despre ce fel de faliment e vorba.

Se redeschide Parlamentul liberal, — ca să-și închidă ochii pentru totdeauna...

ION BALINT



GAZETA RIMATA

Pertractări de toamnă

Tratatulele naționalo-țărăniște în-
tâmpină dificultăți din pricina împăr-
țirii viitoarelor portofolii ministeriale.

Ziarele

I.

*In frig și'n vânt se 'mbolnăvesc castanii
Și ploaia bate'n geamurile triste,
Încet, încet, cad frunze pesimiste
Cum din copacul vremii pică anii...*

*Cu'n lung salut din sute de batiste
S'au dus cocorii tremurând, sărmanii,
Și'n locul lor s'au instalat croncanii:
Ei au convingeri mai regionaliste.*

*Pustiu și singur a rămas Ghiulucă,
Și parcă'l prinde-așa un dor de ducă,
Pe când măsoară ceasul clipe rare.*

*Din ochiul lui, ca dintr'un stins tăciune
Tot mai lucește-un dor de fuziune,
Și tot mai vrea, sfios, o pertractare!*

II.

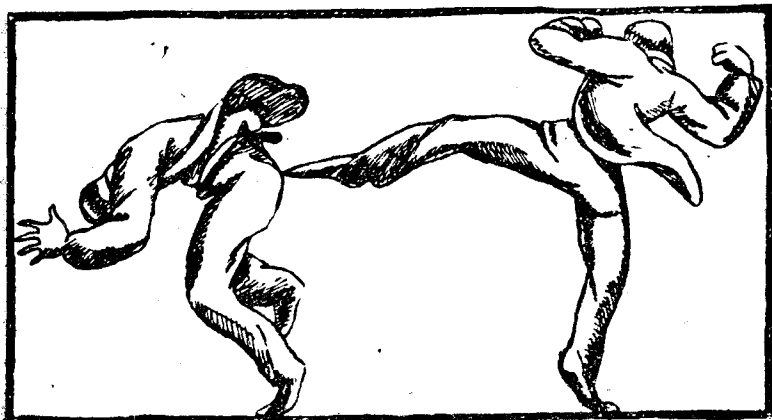
*Scoțând din scrin o'ngălbenită listă,
El și-a umplut urechile cu vată,
Ca să citească basmul de-altădată,
Și să n'audă simfonia tristă!*

*Era o primăvară minunată...
Ii surâdea cămașa țărănistă...
Il aștepta o grabnică conchistă...
Se și vedea 'n grădina jermecată...*

*Dar s'a sfârșit acum. E gol, e toamnă,
Melancolia peste tot e doamnă,
Ghiulucă stă stingher într'un fotoliu...*

*S'a stins de mult fierbintele jaratic,
Căci e zadarnic un amor tomnatic
Când nu ofere niciun portofoliu!..*

ONISIFOR FRUNZĂVERDE
— poet decadent —



INSEMĂRI

Cei doi șefi. — Demult nu s'a mai vorbit la această modestă rubrică despre isprăvile politice ale dlui Iuliu Maniu. Vina, dacă e vreuna, nu cade asupra noastră. Martori ne sunt cititorii *Tării Noastre*, că noi urmărim cu un interes deosebit toate manifestările publice ale fostului președinte al Consistorului dirigent dela Sibiu. Trebuie să recunoaștem însă, că decând d. N. Iorga s'a proclamat, dela Vălenii de Munte, șef-consort al partidului național, d. Iuliu Maniu a intrat într'o tenebroasă eclipsă de activitate. Două discursuri într'o vară, admiteți și dumneavoastră că nu numără mult!

La dreptul vorbind, cine poate să țină piept cu fecunditatea năzdrăvanului dramaturg? D. N. Iorga face o tragedie în cinci acte, pe săptămână; d. Iuliu Maniu abia citește un calendar pe an. D. N. Iorga scrie în fiecare număr al *Neamului Românesc* câte un mesagiu în chip de carte poșta-

lă; d. Iuliu Maniu abia dă naștere unui articol în șapte luni. D. N. Iorga ține discursuri ziua și noaptea, în tren și pe jos, la Cameră și la Academie, pe spate și pe brânci; d. Iuliu Maniu surăde la toată lumea, dă politicos din cap, face compliment în dreapta, face compliment în stânga, și reușește să nu spună nimic!

O singură specialitate are discretul avocat dela Blaj: pertractarea... Acum-l întrece nimeni. D. Iuliu Maniu pertractează la orice oră, și în orice poziție. Pertractează din mâini și din picioare. Pertractează treaz și pertractează dormind. Pertractează, mai ales, pe tăcute, ca o romanță fără cuvinte. Iată pentruce, simțind că nu-și poate birui jumătatea pe alt teren, s'a pus din nou la târguială, și toate gazetele dela București au dat de veste, că d. Iuliu Maniu tratează, — iar tratează! — cu țărăniștii. Ca prin minune, d. N. Iorga a trecut pe planul al doilea. A rămas

pe malul 'Teleajenului,' copleșit de manuscrise și amețit de propria-i oratorie, pustiu, bărbos și dezorientat.

Cei doi șefi se frământă astfel într-o întrecere alternativă. Partidul național și-a plasat destinul în două luntre și navighează cu nădejde pe valurile tulburi ale vieții noastre politice. Situația, deocamdată, e amuzantă. Dar s'ar putea întâmpla, la un moment dat, ca unul din văslași s'o ia mai repede, altul să rămână mai în urmă, și bietul partid să se pomenească, dintr'o dată, cu destinul în apă.

Era o vreme, când partidul național n'avea decât un singur cărmaci. Unul i se părea prea puțin. Acum are doi. Dar doi sunt prea-mulți...

Inapoi! — Unul din sfătoșii sevastoși ai *Adevărului*, vroind să explice după capul talmudic al stăpânilor săi rezultatele nesatisfăcătoare ale examenelor de bacalaureat, le atribuie pe acestea, cu pistruiată intenție, mișcărilor universitare din ultimul timp. Logica sevastosului cu pricina e complect ciuruită de imbecilitate, fiindcă, pe deo parte, frământările studentești n'au nimic a face cu pregătirea didactică a absolvenților de liceu, și fiindcă, pe de altă parte, acele frământări n'au avut drept țintă decât tocmai câștigarea, pe seama studenților români, a unor condițiuni de viață mai prielnice pentru studiu. Lucrurile sunt pe deplin lămurite pentru toți oamenii de bună credință.

Dar inteligentul șabăsgoim, dela înălțimea umanitarului analfabetism care s'a incubat în comercialul palat al *Adevărului*, aruncă în calea tulburatului nostru tineret această îngâmfată apostrofă: „Inapoi, la cartel!” Pricepeți foarte bine, că pentru d. Kalman Blumenfeld, nobilul patriarh al culturii române, — cași pentru mintoșii săi

salariați, — singura pricină a crizeii care a cuprins organismul învățământului dela noi nu poate să fie decât trezirea tot mai vie a simțământului național în rândurile generațiilor noi! Spunându-ni-se pricina răului, ni se dă, bineînțeles, și soluția... Dacă ne-am lăsa, deci, copiii pe mâna de priceput pedagog democrat a dlui Albert Honigman, ilustrul publicist cu două clase primare, și dacă i-am pune să citească regulat proza instructivă a gazetelor din Sărindar, plină de erori gramaticale, în scurtă vreme rezultatele ar fi altele!...

Noi am mai avut prilejul să cercetăm motivele adevărate ale slăbelor rezultate pe care le dă, dela război încoace, liceul românesc. E o problemă a noastră, pe care nădăjdum s'o rezolvăm — cel puțin pe aceasta! — fără ajutorul samsarilor. În orice caz mântuirea sufletească nu va veni de după sulurile de hârtie maculatură ale gazetelor punctate cu pistru, din aceste fortărețe recunoscute, în care s'au refugiat demult ignoranța cinismul și reaua credință. Acestor foști negustori de mărunțișuri, cari vor să ne dăscălească azi, nici măcar nu le putem spune la rândul nostru: „Inapoi la cartel!” Ci trebuie să le strigăm, odată și bine, ca să înțeleagă despre ce e vorba:

— Indărât, la șireturile de ghetel!

Expoziția românească dela Geneva. — După cum se știe, în vechia cetate a lui Jean Jacques Rousseau și a lui Calvin, a cărei însemnătate istorică s'a mărit încă de când a fost desenată ca cinstită gazdă a Societății Națiunilor, s'a deschis sub auspiciile și îngrijirea *Fundațiunii Principelui Carol* o „expoziție de artă a poporului românesc“.

După succesul pe care colțul românesc l'a avut cu câteva luni în urmă

la marea expoziție dela Paris, această nouă manifestare dela Geneva este a doua victorie în cursul aceluiași an, pe care o înscrîm în analele prestigiului nostru în fața civilizației apusene.

S'a înțeles, însăfîșit, de aceia în ale căror mâni stau destinele evoluției noastre culturale, că acesta e drumul cel bun pe care avem a-l urma pentru a cuceri un loc bine meritat în concertul valorilor morale și artistice.

E un pas însemnat care trebuiește subliniat și forțat să intre în linia noastră obișnuită de conduită.

Și să se rețină încă acele frumoase cuvinte introductive ale principelui Carol, care explica astfel rostul expoziției dela Geneva:

„Vizitatori, nu căutați în această expoziție cine știe ce complicațiuni savante, nu căutați o artă de paradă, ci priviți bine creațiunea sufletească a unui popor care, în cursul luptei pentru păstrarea lui, a știut să-și găsească pacea și mîngîierea, lucrînd cu inimă, lucruri adesea umile, lucruri de viață de toate zilele, lucruri casnice, întrebuințate de neosteniții noștri țărani și atunci când își muncesc orgeana lor de pîne.“

E descrierea clară a aceluî principiu de indice etnic în arta reprezentativă. Și de acesta avem nevoie în fața străinătății.

După Unire. — D. P. Nemoianu, ale cărui temeinice articole de politică socială sunt cunoscute cititorilor *Țării Noastre*, a scos de curînd de subț tipar un nou studiu de actualitate intitulat: „Ardealul și Banatul după Unire“. E o sinteză clară a programului de emancipare economică, pe care ar trebui să-l urmărească, în fiecare din nouile provincii ale României-întregite, ori care partid politic ar lua

asupra lui răspunderea guvernării.

Stăruînd cu o deplină convingere în urmărirea unui ideal de dreptate, dl P. Nemoianu nu pregetă să spună lucrurile pe șleau și nu uită niciunul din aspectele felurite ale problemei. Astfel, îmbrățișează situația de astăzi a elementului românesc sub toate laturile ei. Mai întăi, emanciparea economică a clasei noastre țărănești. Aci, deslegarea e mai simplă. Prin realizarea reformei agrare s'au îndeplinit condițiunile elementare pentru pregătirea unei evoluții normale. Rămăne să se adopte numai o politică economică favorabilă producătorilor agricoli. Partea cea mai grea a problemei e alta. Ceeace va fi mai greu de înfăptuit e crearea și ocrotirea clasei mijlocii românești dela orașe. D. P. Nemoianu spune limpede, și cu toată dreptatea, că după înfăptuirea reformei agrare nu există în viața Ardealului și Banatului o problemă mai importantă decăt aceea a orașelor.

Aceasta este preocuparea de căpetenie a cărții dlui P. Nemoianu. Autorul examinează cu atenție procesul de infiltrație a populației dela țară, sprijinul pe care noii locuitori români ai orașelor îl primesc — sau nu-l primesc — din partea organelor statului, și concepția de guvernămînt care prezidează acest punct important din povestea viitoare a complectei noastre emancipări economice. Dl P. Nemoianu vede, cu justețe, în ridicarea economică a păturei intelectuale românești pârghia cea mai sigură a romanizării orașelor. Sărăcia a rămas și astăzi cel mai primejdios obstacol în calea desvoltării noastre normale.

Recomandăm cu deosebită căldură cartea dlui P. Nemoianu tuturor cărturarilor dela noi. Vor urmări, în paginile ei pline de judecată precisă, icoana propriului lor destin.

Duloșie cu haz. — Un domn Livezeanu, cuprins de galbena melancolie a frunzelor ce cad în toamnă, se înduioșază foarte de talentul dlui Octavian Goga, care — zice politicul critic — se... înjosește servind o cauză politică, pe care numai meșterile fraze ale scriitorului au putut-o face „să triumfe“, deși ea este o pură „legendă“ (1).

Urmând această logică, după cum vedeți foarte strânsă, redactorul dela *Aurora* se îndreaptă „cu strângere de inimă“ (ciudată predilecție pentru tot ce-i strâns) în spre „poetul Octavian Goga“ căci — declară dsa — din „vigurosul luptător al clăcașilor“ n'a mai rămas nimic de când lovește scurt și unde o doare în comica pajură cu două (sau mai multe) capete a coaliției naționalo-țărăniște.

Sentimentalul nostru adversar mai efectuează și oarecare manevre pudice, încercând să-și pudreze o firească roșeață a obrazului, explicând atitudini mai puțin recente prin aceea că socotise activitatea politică de până mai ieri a dlui Goga (ca bunăoară drasticul purgativ administrat hermetismului regionalist) pe care o aplaudă ca pe o simplă „credință naivă“.

Era mult mai simplu, dacă protagonistul dela *Aurora* ne spunea că nu-i convin ultimele articole din fruntea *Țării Noastre*, și că, de nu le scria, dl Octavian Goga ar fi rămas tot un mare talent.

L'am fi crezut pe cuvânt, cu siguranță. Dar, duiosul bocitor ad-hoc ține neapărat să fie hazliu. Dece i-ar strica această nevinovată plăcere?

Nu ne trebuie! — „Liga Drepturilor Omului,“ despre care s'a vorbit destul de des în aceste pagini, e o foarte ciudată asociație democrată, al cărei rost e să protesteze cu energie ori de câte ori poliția barbară prinde câte un

spion bolșevic, și să rădă în pumni, cu satisfacție, ori de câte ori explodează o bombă umanitaristă împotriva infamei burghezii. Procesul rebeliunii dela Tatar-Bunar stă aici, drept pildă, înaintea dumneavoastră. Pentru „Liga Drepturilor Omului“ toți acești agenți ai Sovietelor, cari au transportat arme și muniții de dincolo de Nistru, cari au organizat o răscoală sângeroasă, și cari trebuie să răspundă înaintea justiției pentru faptele lor, toți sunt niște victime ale oligarhiei române, ființe inocente aduse la disperare, suflete blânde jertfite pe altarul unui ideal. În schimb, vă dați seama ce sălbatică, ce înapoiată e țara, care-și îngăduie să ia măsuri de apărare împotriva unor asemenea ipochimene!

Distribuind astfel, după o specială măsură, capacitatea sa de a se înduioșa și de a protesta, nu e de mirare dacă „Liga Drepturilor Omului“ n'a cucerit, pe suprafața întregă a României întregite, decât azeziunea dlui Const. Mille. Într'un lung și dureros articol publicat în *Lupta* celor doi frați Honigman, bătrânul întreținut al democrației române constată cu amărăciune, că „Liga Drepturilor Omului“ n'a găsit niciun răsunset în opinia noastră publică. Și d. C. Mille dă din cap, întristat, și exclamă: — „Precum nu suntem coțți pentru o viață constituțională reală, tot așa *Liga Drepturilor Omului*, nu are niciun rost la noi! Și știți pentru ce? Pentrucă la noi „o oligarhie domnește absolut“, pentrucă de când există România „s'a bătut și s'a schingiuit“, pentrucă aci „legea e o ridicolă ficțiune“ iar dreptatea este „numai pentru cei mari și puternici“, pentrucă, în fine, într'o țară unde domnește neagra reacțiune (vezi opera lui I. L. Caragiale) protestarea unor luptători pentru civilizație de talia dlor Const. Mille, Fagure și Costaforu, — căci aceștia sunt faimoasa *Liga a*

Drepturilor Omului, — răsună, obraznică, în pustiu.

Nu zicem că nu se săvârșesc alături de noi, în fiecare zi, dureroase nedreptăți sociale. Dar, nu știm cum se face, e destul ca *Liga Drepturilor Omului*, adică dnii Const. Mille, Fagure și Costaforu să intervină, pentru ca cea mai binecuvântată cauză să devină o cauză suspectă. De-aceia, împreună cu *Lupta*, dar fără niciun accent de ironie, conchidem și noi foarte serios: „Nu ne trebuie *Liga Drepturilor Omului*!”

Argumente electorale. — Avem dinaintea noastră un mic afiș roșu, — veți înțelege numai decât pentru ce roșu, — răspândit printre alegătorii din județul Făgăraș cu prilejul alegerilor pentru Camerele agricole. Stăm, și îl privim lung, cu o ușoară senzație de scârbă, — din pricina iscăliturii pe care o poartă. Afișul e iscălit de d. dr. Aurel Dobrescu, prea cunoscutul client al încălțării electorale. Ați înțeles!

Veți înțelege și mai mult, când vă vom da câteva mostre din această proză de circumstanță, menită să semene printre bunii țărani făgărășeni vrajbă, nelcredere și ură. În numele partidului național, a cărui veche firmă găzduiește atâtea contrafaceri, numitul Aurel Dobrescu se războiește cu dările „care s'au mărit”, făgăduind, bineînțeles, să le mai micșoreze, dacă nu le-o șterge chiar de tot; ia ofensiva împotriva jandarmilor, cari „în loc de urmări pe răufăcători se leagă de oamenii muncitori”; și asmuță pe alegători împotriva funcționarilor „regățeni”, din pricina cărora, în scurtă vreme, „copiii ardeleni, purtați cu atâta trudă pela școli, nu vor putea ajunge decât slugi umilite pela deregătorii”.

Insfârșit, fostul locatar al arestului preventiv din Brașov, al cărui dosar din fericire s'a închis, promite solemn că „precum în trecut sub grofii și baronii unguri”, tot astfel și astăzi, numai partidul național va scoate Ardealul „din lanțurile de asuprire”.

Proclamația stacojie a partidului național e tipărită în Tipografia poporului dela Sibiu, și în privința autenticității ei nu rămăue nicio îndoială. N'ar trebui să mai adăugăm, deci, niciun comentariu. E încă o dovadă tristă despre chipul în care adversarii noștri au reușit, pe ici pe colo, să smulgă vorurile naive ale unei populații atâțate cu vorbe mari. E o fotografie, pe cât de fidelă pe atât de respingătoare, a demagogiei dela noi. Priviți-i profilul impur — argumentele electorale — și spuneți-ne dacă v'au fermecat!

N'ar fi rău! — În turneul său de discursuri prin Ardeal, dl Iuliu Maniu a ajuns Dumineca trecută la Beiuș, unde a ținut un dulce expozeu de trei ceasuri. Jumătatea de șef al partidului rațional și-a desfășurat programul de guvernământ.

Spicuim din acest program serțialul:

„Partidul național vrea să se schimbe radical starea aceasta de lucruri vicioasă și putredă, vrea ca dreptatea să fie pentru toți fiii țării, vrea ca pentru fiecare braț muncitor să fie o bună stare de lucruri, partidul național vrea ca țara aceasta mare să fie și o țară bună față de toți fiii ei”.

După cum se vede, dl Iuliu Maniu e căptușit, ca podeaua infernului, numai cu intenții frumoase. Rețeta lumisale de fericire a neamu'ui se poate rezuma în câteva cuvinte: „N'ar fi rău să fie bine!”

Ne-am pricipsit...